

Kadernota 2025
Gemeente Waalre

Inhoudsopgave

Voorwoord Kadernota 2024.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Financiële uitgangspunten	8
3. Ontwikkelingen	13
4. Noodzakelijke opgaven.....	16
5. Afgefallen ambities en wensen.....	23
6. Resumé.....	26

Voorwoord Kadernota 2025

Voor u ligt de Kadernota 2025. Een vooruitblik op het komende jaar en de voornemens die worden vertaald in de begroting 2025.

Eind 2023 waren we heel tevreden met de vastgestelde begroting voor 2024. Maar al snel in 2024 werden we ingehaald door de realiteit en met onze neus op de feiten gedrukt. De werkelijkheid kan heel snel afwijken van het geplande uitgavenpatroon. Het is daarom zaak om behoedzaam te begroten. Net als voorgaande jaren hebben we een flinke klus te klaren met veel onzekerheid voor de gemeenten op het gebied van hun financiële huishouding. Er is nog geen nieuw kabinet, waardoor de uitkeringen uit het gemeentefonds nog steeds erg ongewis zijn. Er komen steeds grotere financiële vraagstukken op de gemeente af en dat maakt het dat wij behoudend dienen te begroten.

De financiële positie van Waalre blijft voorlopig onzeker

Door de sterk gestegen prijzen en hoge indexeringen moet Waalre haar ramingen fors naar boven bijstellen voor wat betreft de investeringen en reguliere budgetten in de begroting. Het Rijk geeft in de Voorjaarsnota 2024 aan dat we in 2025 een korting op de uitkering van het Rijk krijgen. Vanaf 2026 en verder wordt deze korting weer gecorrigeerd. Gemeenten met relatief dure woningen in hun woningvoorraad krijgen minder geld uit het gemeentefonds. Deze gemeenten moeten daarom meer belasting heffen om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te kunnen bieden. Dit geldt voor Waalre in het bijzonder. Om onze zelfstandigheid te behouden en een krachtige bestuurscultuur vorm te geven is het nodig om zorgvuldig en verantwoord te begroten.

Ook de onduidelijkheid voor het 'ravijnjaar' 2026 is nog niet weg. De VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) gaat met het Rijk hierover opnieuw in gesprek. Ook binnen de K80 (Vereniging van de 80 kleinste gemeenten) zijn we ons aan het beraden hoe we hiermee om willen gaan. De onduidelijkheid wat dit voor Waalre betekent, blijft!

In deze kadernota staat op een rij wat de noodzakelijke en wenselijke aanpassingen in de begroting zijn, voor zover we daar nu al zicht op hebben. We zijn genooddaakt een aantal zaken in 2025 niet meer te doen, te vertragen of in plaats van uit te besteden, zelf te doen. We hebben ingegrepen in plannings- en investeringen die we eerder al in onze meerjarenbegroting hebben opgenomen. We kijken opnieuw met de kennis van nu, wat we nu nog kunnen en wat we moeten temporiseren. In de bijstelling van het Uitvoeringsprogramma "Met elkaar op weg naar de toekomst" hebben we die keuzes verwerkt. Realiteitszin blijft nodig om tijdig bij te kunnen sturen!

De speelruimte in de keuzes die Waalre kan maken hangen af van de mogelijkheden die het Rijk ons gaat bieden. Via deze kadernota kan de gemeenteraad in ieder geval wel de prioriteiten aangeven voor Waalre en kan bij de

begroting, als er meer bekend is over de financiële mogelijkheden voor Waalre, worden bepaald of, hoe en wanneer er ruimte is voor het oppakken hiervan.

Tot slot

In de wereld om ons heen is nog veel onrust, er is nog steeds sprake van een hoge migratie in de wereld en nieuwe oorlogen lijken niet ver weg. Vanwege de veilige status van Nederland zijn wij dan ook een toevluchtsoord voor veel vluchtelingen. De huidige druk op de woningmarkt voor de eigen inwoners, de schaa sprong met zijn uitdagingen en de hoge instroom van vluchtelingen en achterstand op het huisvesten van statushouders maakt dat wij de komende jaren flinke uitdagingen op ons af zien komen.

Daarom kiezen wij ervoor om alleen wettelijke taken op te pakken en alleen extra taken met bewezen nut en noodzaak, op te pakken. Het is niet prettig om zaken alsnog niet op te pakken of te laten vervallen, maar het is noodzakelijk om onze wettelijke taken goed te blijven uitvoeren, een stabiele financiële situatie te creëren en blijvend te investeren in een krachtig bestuur en een toegeruste organisatie om de zelfstandigheid van Waalre te behouden voor de toekomst.

Deze Kadernota heeft geen leuke boodschap. We vertrouwen er op dat we samen voor Waalre de goede keuzes kunnen maken!

1. Inleiding

Voor de huidige gemeenteraad is dit de derde kadernota/-brief van deze bestuursperiode en de tweede na vaststelling raads- en uitvoeringsprogramma. Deze Kadernota valt gelijk met de bijstelling van het Uitvoeringsprogramma "Met elkaar op weg naar de toekomst" (verder: Uitvoeringsprogramma). In deze aangepaste versie zijn de ambities vanuit het raadsprogramma tegen het licht gehouden (Bijlage 1). Het Uitvoeringsprogramma is destijds(januari 2023) op basis van de financiële mogelijkheden vastgesteld. Nu constateren we echter dat onze financiële ruimte onder druk staat en er niet voor alle ambities nog geld is. De kaders zoals we die destijds hebben opgesteld als kapstok voor onze ambities staan daarmee ook onder druk. In het aangepaste Uitvoeringsprogramma hebben we maatregelen opgenomen om ambities en mogelijkheden weer in evenwicht te brengen. We hebben helaas niet de keuze u een aantal scenario's voor te leggen. De beperkte financiële ruimte zorgt ervoor dat we vooral inzetten op de wettelijke taken en er zeer weinig ruimte is voor andere wensen. De conclusies die voortkomen uit deze bijstelling zijn uiteraard meegewogen in deze Kadernota en worden vertaald in de nog op te stellen programmabegroting 2025-2028.

Het bijgestelde uitvoeringsprogramma blijft de leidraad voor de gemeente Waalre voor de komende jaren. Bij het vaststellen van het uitvoeringsprogramma is aangestipt dat we niet alles in één keer kunnen uitvoeren omdat we daarvoor niet de capaciteit en financiële middelen hebben. In de bijstelling van het Uitvoeringsprogramma is opnieuw een afweging van capaciteit, beschikbare middelen en ambities gemaakt wat tot aanpassingen in het programma heeft geleid.

Deze Kadernota is opnieuw een zoektocht geweest naar een perspectief op de toekomst met beperkte financiële mogelijkheden. Op basis daarvan zijn onze ambities daarmee in evenwicht gebracht.

De ambitie is een zelfstandige, bestuurskrachtige gemeente. We gaan daarvoor de Kracht van Waalre herijken in 2024. Daarmee investeren we in een duidelijker perspectief voor de toekomst van Waalre.

Alle ontwikkelingen om ons heen in kader van de economische groei van de regio (schaalsprong), de vele miljarden die vanuit het rijk naar de regio komen, de grote opgaven die daarmee gepaard gaan en de steeds verdergaande samenwerking, blijven een grote uitdaging, zeker voor een kleine gemeente als Waalre. Ook het feit dat we weinig mogelijkheden hebben om onze inkomsten te vergroten maken het niet makkelijker voldoende ruimte te organiseren voor de noodzakelijke investeringen.

We hebben geen duidelijk zicht op langdurige structurele inkomsten van het Rijk, weinig mogelijkheden om onze inkomsten te verhogen en grote ambities op gebied van sport, onderwijs en de wijkaanpak. Ook de middelen van het Rijk om te investeren in maatregelen om onze bestaande gebouwde omgeving te verduurzamen drogen op. Dat alles maakt het noodzakelijk om verantwoord om te gaan met onze middelen en zorgvuldige keuzes te maken in welke zaken we wettelijk uitvoeren en ambities en wensen die fijn zijn om te doen voor onze inwoners maar die niet tot onze kerntaken behoren.

Urgentie is hoog

Waalre is financieel niet gezond! Wij signaleren een donkerrood scenario voor de toekomst als we nu niet stoppen met een aantal zaken. Wij hebben als voorbereiding op deze Kadernota en de opdracht die u ons bij de bespreking van de 1^e Turap 2024 hebt gegeven, een maatregelenpakket opgesteld. De aanpak daarvan hebben we u al eerder deze maand in een raadsinformatiebrief gestuurd.

De gehanteerde uitgangspunten zijn:

- a. Begroting is leidend, budgetten mogen niet worden overschreden in het begrotingsjaar
- b. Wettelijke taken moeten doorgaan;
- c. Reeds aangegane verplichtingen gaan voor op nieuwe ambities;
- d. Waar mogelijk werkzaamheden in eigen beheer uitvoeren;
- e. We kijken naar alle portefeuilles maken op basis van argumentatie keuzes op alle domeinen;
- f. Bij vertrek van personeel kijken we altijd kritisch of en hoe we de vrijvallende formatie invullen;
- g. Nog geen extra belastingdruk voor de inwoners;
- h. Vrijval dekking uit algemene reserve in 2024 zetten we in als dekking voor het begrotingstekort in 2024;
- i. We komen niet aan de ijzeren voorraad in onze reserves.

Daarnaast is het belangrijk dat we de financiële uitgangspunten in hoofdstuk 2 van deze Kadernota overeind houden en invulling geven om een stevige basis voor de toekomst te leggen. Solvabiliteit, reservepositie, etc. zijn belangrijke parameters om snel te kunnen bepalen hoe financieel gezond je bent. Ook in geval van meevallers of tegenvallers houden we daaraan vast! Het is nu tijd om de broekriem aan te halen en ons te concentreren op zaken waarvoor we aan de lat staan en die voorrang geven boven andere wensen en ambities.

In deze kadernota is nog geen financieel perspectief geschetst voor de begroting 2025-2028 omdat op het moment van schrijven van deze kadernota een aantal zaken nog lastig in te schatten c.q. onbekend is. Denk hierbij aan loon- en prijsindexeringen en de uitkomst van de meicirculaire. Het noemen van concept begrotingssaldi zou om die reden een incompleet beeld geven en mogelijk tot verkeerde discussies leiden. Dit willen we graag voorkomen. We gaan komende tijd zorgvuldig aan de slag om na te lopen welke indexeringen voor budgetten / kredieten benodigd zijn.

Voor het zomerreces ontvangt u een raadsinformatiebrief waarin de gevolgen van de meicirculaire 2024 worden vertaald en een actueel beeld van de financiële positie van de gemeente Waalre op dat moment wordt gepresenteerd. Het streven is dat u deze raadsinformatiebrief op het moment van de oordeelsvormende bijeenkomst reeds heeft ontvangen, zodat u de uitkomsten hierbij kunt betrekken.

Harde uitgangspunten voor het college

Daarnaast heeft u nog een aantal andere opties om te betrekken bij de keuzes die nu voorliggen;

1. Het Jaarresultaat van 2023 is bekend en positief. Wij stellen voor die te storten als aanvulling op de algemene reserve om op onze minimale solvabiliteitsratio te komen;
2. Voor 2025 staan er in de huidige meerjarenbegroting grote stortingen in verschillende reserves zoals 0,5 miljoen in reserve Sociaal Domein en 1

- miljoen in reserve Openbaar gebied/Wijkaanpak. Wij houden die in stand om tijdig spaarpotjes gevuld te hebben voor grote uitgaven in de toekomst;
3. Voor ons is het geen optie om de jaarschijf 2025 niet sluitend te maken: ondanks de signalen van provincie en VNG die gemeenten oproepen om daarmee een krachtig signaal richting het Rijk te geven dat bij gemeenten het water aan de lippen staat. Wij houden vast aan de financiële kaders uit het Uitvoeringsprogramma en Raadsprogramma.

De combinatie van deze kadernota, de raadsinformatiebrief en bovenstaande mogelijkheden stelt uw raad in staat om richting te geven aan de op te stellen programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028. Op basis hiervan zal het college vervolgens de begroting 2025-2028 opstellen. In aanloop naar de besluitvorming van de begroting ontvangt u dan een raadsinformatiebrief over de septembercirculaire die u vervolgens weer kunt benutten bij de oordeels- en besluitvorming over de begroting.

2. Financiële uitgangspunten

In dit hoofdstuk beschrijven we de uitgangspunten voor de begroting 2025-2028. Basis voor de begroting 2025 vormt het bestaande beleid zoals geformuleerd en geraamd in de programmabegroting 2023 en 2024, inclusief de besluiten van uw gemeenteraad na het opstellen van de begroting 2023 met als belangrijkste punt het uitvoeringsprogramma. Nieuwe ontwikkelingen die relevant zijn voor de begroting 2025 worden eveneens meegenomen.

Voor het opstellen van de voorgaande programmabegrotingen van gemeente Waalre zijn onderstaande uitgangspunten, o.a. afkomstig uit het raadsprogramma, gehanteerd. Zij dienen een solide financiële positie van de gemeente en worden voor het opstellen van de begroting 2025 wederom als basis gebruikt. Aan deze algemene uitgangspunten zijn voor het opstellen van de begroting 2025 een aantal uitgangspunten toegevoegd (punt 8 tot en met 13) die gezien de moeilijke financiële situatie voor 2025 van toepassing zijn. Een set van afspraken helpt bij het maken van keuzes. Keuzes moet je ergens op baseren en deze uitgangspunten zijn afgeleid van wettelijke verantwoordelijkheden, begrotingsdiscipline, standpunten vanuit de raad en organisatieafspraken. Bij elkaar leiden ze tot een kader waarin we afwegingen maken om zaken wel of niet te doen, op een andere manier of met minder middelen:

1. *Meerjarig sluitende begroting*

Het College streeft ernaar u een sluitende begroting 2025 en meerjarenraming 2026 – 2028 aan te bieden, ook met het oog op de eisen die de Provincie hieraan stelt als toezichthouder. De Provincie staat gemeenten tijdelijk toe om hiervan af te wijken gezien de moeilijke situatie waarin veel gemeenten zich momenteel bevinden. Als het jaar 2025 niet sluitend is, moet het laatste jaar 2028 wel sluitend zijn. Het College blijft bij het uitgangspunt dat u in het raadsprogramma heeft vastgelegd (meerjarig sluitende begroting); dat zorgt voor een solide financiële positie.

2. *Voor het opvangen van risico's bedraagt de hoogte van de vrije reserves minimaal 110% van de totale risico's*

De vrije reserves bestaan uit de Algemene bufferreserve en de Algemene reserve vrij besteedbaar. Mocht het totaal van deze beide reserves hoger zijn dan 110% van de totaal gecalculeerde risico's, dan kan op dat moment pas dit surplus ingezet worden voor éénmalige uitgaven.

3. *Solvabiliteitsratio bedraagt minimaal 20%*

Via de P&C-cyclus wordt dit kengetal opgenomen en verantwoord. Doordat we langlopende geldleningen hebben aangetrokken vanwege de grote investeringen in de openbare ruimte staat dit kengetal onder druk. In de jaarrekening 2023 ziet u dat de solvabiliteit onder de 20% is gedaald. Om die reden is het noodzakelijk de reservepositie van de gemeente zo mogelijk te verhogen en het jaarrekeningresultaat 2023 te storten in de algemene reserve en niet te besteden aan nieuwe plannen.

4. *Bufferreserve bedraagt minimaal € 5.000.000*

De reservepositie van gemeente Waalre is voldoende om de risico's af te

dekken, maar in verhouding tot het vreemd vermogen is de reservepositie onvoldoende hoog. Voor de financiering van investeringen moet de gemeente geld lenen. Dit heeft een negatieve impact op het weerstandsvermogen en de solvabiliteit van onze gemeente. Voor elk miljoen dat we lenen daalt onze solvabiliteit grofweg met 0,3%. Deze problematiek is landelijk gezien bij veel gemeenten aan de orde. Om die reden is voor het thema solvabiliteit veel aandacht. Het is in dit kader verstandig om het eigen vermogen te laten toenemen. De raad heeft de Nota reserves en voorzieningen vastgesteld om een grotere reservepositie ('ijzeren voorraad') van minimaal € 5.000.0000 te creëren. Deze reserve is nodig om tegenvallers die op ons afkomen op te kunnen vangen, de solvabiliteit naar het vastgestelde minimum van 20% op te hogen en daarmee de solvabiliteitsratio niet verder onderuit te laten zakken.

5. *Structurele exploitatieruimte mag niet negatief zijn (structurele baten zijn hoger dan de structurele lasten)*

Via de P&C-cyclus wordt dit kengetal opgenomen en verantwoord.

6. *Rekenrente nieuwe investeringen*

Vanaf de begroting 2024 worden voor nieuwe investeringskredieten naast afschrijvingslasten ook rentelasten berekend over het investeringsbedrag. Op deze manier houden we rekening in onze begroting met het aantrekken van leningen ten behoeve van investeringen. In het verleden heeft de gemeente Waalre nauwelijks leningen afgesloten, maar gezien de piek aan investeringen die nu en de komende jaren op de planning staan, zullen we komende jaren meer extern moeten gaan financieren. Het rentepercentage bedraagt 4%. Dit is gebaseerd op de tarieven voor langlopende leningen bij de BNG op dit moment (stand maart 2024).

Voor de toerekening van de rentelasten maakt gemeente Waalre gebruik van de rente-omslagmethode. De kosten die gepaard gaan met deze externe financiering worden doorberekend aan de taakvelden over het geheel van de investeringen (activa).

7. *Loon- en prijsindex*

Bij de raadsinformatiebrief van de meicirculaire zal een inschatting worden gemaakt van de loon- en prijsindex voor de begroting van gemeente Waalre en gemeenschappelijke regelingen. Op het moment van schrijven van deze kadernota kunnen we hier nog geen complete inschatting van maken omdat we eerst samen met de organisatie voor alle bestaande budgetten/kredieten moeten beoordelen of deze financieel nog toereikend zijn.

8. *Wettelijke taken moeten doorgaan*

Vanuit de Gemeentewet zijn we verplicht een aantal zaken uit te voeren. Door een groter beroep op ondersteuning, de oplopende prijzen en indexeringen kost dit ons steeds meer geld. We worden daarvoor nog niet voldoende gecompenseerd vanuit het Rijk. Daardoor blijft er steeds minder ruimte over in onze begroting voor niet wettelijke taken. Dat betekent dat we pijnlijke keuzes moeten maken op zaken die we graag in stand hadden willen houden voor onze inwoners, maar die we ons niet meer kunnen veroorloven.

9. *Reeds aangegane verplichtingen gaan voor op nieuwe ambities*
We willen een betrouwbare partner zijn en blijven die haar afspraken zoveel mogelijk nakomt. Hierdoor gaan reeds aangegane verplichtingen voor op nieuwe ambities.
10. *Waar mogelijk voeren we werkzaamheden in eigen beheer uit*
In financieel lastige tijden worden keuzes gemaakt om taken wel of niet op te pakken of vooruit te schuiven. Door taken nu niet op te pakken of vooruit te schuiven ontstaan binnen de organisatie ook mogelijkheden om werkzaamheden in eigen beheer uit te voeren.
11. *Bij bezuinigingen kijken we naar alle portefeuilles en maken we op basis van de juiste visie en argumentatie keuzes*
Eventuele bezuinigingen komen tot stand op basis van een integrale afweging van keuzes op grond van de wettelijke mogelijkheden, financiële overwegingen en maatschappelijke impact.
12. *Bij vertrek van personeel kijken we altijd kritisch of en hoe we de vrijvallende formatie invullen*
Gezien de forse belasting op het ambtenarenapparaat is het niet verstandig te bezuinigen op personeel. Dat wil niet zeggen dat er niet heel kritisch wordt omgegaan met invulling van vrijkomende formatie. Het is wel een middel dat in een kleine organisatie maar heel beperkt kan worden ingezet omdat er veel specialistische functies zijn.
13. *We kiezen ervoor (nog) geen extra belastingdruk bij inwoners neer te leggen*
In de huidige begroting 2024-2027 is voor de jaren 2025 en 2026 reeds uitgegaan van een ozb- verhoging van 7,5% per jaar bovenop een inflatiecorrectie van 2,5% per jaar. Voor het jaar 2027 is slechts uitgegaan van een indexering van 2,5%. Definitieve besluitvorming voor het jaar 2025 volgt bij de vaststelling van de begroting in november 2024. We kiezen ervoor, naast bovengenoemde verhoging, geen extra belastingdruk bij onze inwoners neer te leggen om gaten in de begroting te dichten.

Financiële uitgangspositie

We hebben op dit moment nog geen zicht op de uitkomsten van de meicirculaire, wat de financiële planning complex maakt. De 2e turap, het resultaat van de jaarrekening 2023 en de meicirculaire zullen naar verwachting van (grote) invloed zijn op de financiële uitgangspositie van de gemeente. Zodra wij de effecten van de meicirculaire hebben doorgerekend informeren wij u hierover met een raadsinformatiebrief (inclusief de structurele gevolgen van de 2^e turap 2024 en de jaarrekening 2023). Wat het college betreft is het financiële beeld na doorrekening van de meicirculaire uitgangspunt voor het opstellen van de begroting 2025 – 2028. Uiteraard zullen zich in de maanden tussen het opstellen van de kadernota en de vaststelling van de begroting ook financiële mutaties voordoen. Hierover zullen we uw raad dan middels de begroting 2025-2028 en/of de raadsinformatiebrief omtrent onder andere de septembercirculaire informeren.

Financieel kader voor een sluitende begroting 2025 - 2028

We willen u vragen voor het opstellen van de begroting in te stemmen met de lijst

van noodzakelijke opgaven en structurele ombuigingen en voor de wensen aan te geven wat voor prioriteit dit voor u heeft. Bovendien vragen we van u aan te geven hoe om te gaan met de financiering van deze opgaven om te komen tot een sluitende begroting inclusief noodzakelijke opgaven (en eventueel ook, een deel van, de geprioriteerde wensen):

1. Verhogen van structurele baten

Een knop waar u als raad aan kunt draaien is het verhogen van structurele baten. Hierdoor genereert de gemeente meer inkomsten door bijvoorbeeld het verhogen van de belastingtarieven en leges. Of het verder verhogen van de toeristenbelasting. Uitgangspunt is het streven naar 100% kostendekking voor leges en heffingen. Bovendien worden vanuit het Rijk hierover ook randvoorwaarden meegegeven.

In de huidige begroting is voor de jaren 2025 tot en met 2027 met een meerjarige indexering van OZB tarieven van 2,5% gerekend. Bovendien is voor de jaren 2025 en 2026 in de huidige begroting gerekend met een incidentele stijging van de OZB met 7,5% per jaar en voor het jaar 2027 is nog niet gerekend met een verhoging van de OZB. Elke extra stijging van de OZB tarieven van 1% betekent een lastenverhoging voor de huiseigenaren van gemiddeld € 5 per jaar en een structurele opbrengst voor de gemeente van ca. € 40.000 per jaar.

Het college is van mening dat met de in vorige begrotingen opgenomen verhogingen voor de jaren 2025 en 2026 van de OZB een noodzakelijke inhaalslag gemaakt wordt voor wat betreft de belastingcapaciteit van de gemeente en stelt dan ook voor de belastingdruk voor de inwoners niet verder te laten oplopen dan hetgeen nu is opgenomen voor de jaren 2025 en verder (naast de jaarlijkse indexering).

2. Verlagen van structurele lasten

Een tweede knop waar u als raad aan kunt draaien is het verlagen van structurele lasten. Hiervoor is maar een beperkt deel van de begroting beschikbaar omdat de gemeente veelal wettelijke taken uitvoert waarop niet kan worden bezuinigd. In hoofdstuk 5 staan nog de wensen, die we graag bij extra ruimte nog in zouden willen vullen. Het is aan u daarin prioriteit toe te kennen.

Het is aan u om de juiste keuzes te maken, waarmee ook de financiën structureel op orde blijven, kapitaalgoederen van de gemeente duurzaam onderhouden worden en we samen de voorwaarden scheppen zodat we niet voor ongewenste verassingingen komen te staan.

3. Doorschuiven van investeringen

Het doorschuiven van investeringen kan (tijdelijk) financiële ruimte creëren. Bij het doorschuiven van investeringen moet altijd worden beoordeeld in hoeverre dit technisch en/of wettelijk gezien mogelijk is. Zo kan het zijn dat bepaalde investeringen in wegen noodzakelijk zijn voor de veiligheid van de weggebruiker. Ook kan het doorschuiven van een bepaalde investering gepaard gaan met tijdelijk hogere onderhoudskosten.

4. Verbonden partijen

Op het moment dat we als gemeente minder ruimte hebben om te investeren zullen

we ook extra kritisch zijn op onze bijdragen aan verbonden partijen. De mate van invloed op deze bijdragen neemt af naarmate het aantal deelnemers groter wordt/is. Gesprekken over de hoogte van de bijdragen aan verbonden partijen hebben alleen effect als we dit met meerdere gemeenten samen voeren. Bovendien kan dit alleen voor zaken waarvoor verbonden partijen nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Ook betekent dit dat verbonden partijen dan minder voor ons kunnen doen/betekenen en dat wij als gemeente in de regio minder 'meetellen'.

3. Ontwikkelingen

In dit hoofdstuk nemen we u mee in belangrijke ontwikkelingen voor de gemeente Waalre. Deze onderwerpen hebben met elkaar gemeen dat zij nog niet direct in de begroting zijn opgenomen maar wel van belang zijn om te weten, zodat u bij de behandeling van de kadernota 2025 een goede integrale afweging kunt maken.

Schaalsprong en doorontwikkeling Brainportregio

Vorig jaar hebben we de gevraagde cofinanciering gedurende 10 jaar opgenomen in onze begroting voor de Brainportdeal. Extra financiering vanuit het Rijk voor een aantal projecten daarbovenop is ook toegekend door het Rijk. Daar zitten voor Waalre geen extra verplichtingen aan omdat deze niet op ons grondgebied liggen. Wel vragen de schaa sprong, de ambities van Rijk, provincie en regio meer ambtelijke en bestuurlijke inzet. Ook de ambities in de regio vragen naast de economische ontwikkelingen ook meer van ons in het kader van woningen, voorzieningen en investeringen in onze samenleving. Brede welvaart heeft op alle beleidsterreinen inzet nodig, niet altijd in geld, ook in sturing, aandacht en verbindingen leggen. Vanuit Brainport is een visie opgesteld die ook van ons extra investeringen vraagt om die zaken te organiseren. We kunnen dat niet meer behappen met de formatie die we hebben vrijgemaakt voor regionale samenwerking, extra formatie vanaf 2025 is daarvoor nodig. Als we onze rol willen blijven invullen in de regio is er meer structurele ruimte voor nodig. We kunnen de intensievere samenwerking niet meer opvangen in de reguliere formatie.

Verbonden Partijen

Samenwerken in regionaal verband wordt steeds belangrijker en gestimuleerd vanuit het Rijk. Dat vertaalt zich niet alleen in grotere ambities, meer formatie en dus een grotere bijdragen vanuit gemeenten. Het betekent ook iets voor de democratische legitimiteit en de kwaliteitseisen die het Rijk stelt aan bedrijfsvoering en output van de verbonden partijen. Zaken die steeds meer inzet vragen en daardoor middelen vragen van de deelnemende gemeenten zonder dat daar direct de meerwaarde zichtbaar is in de gemeenten.

Een aantal verbonden partijen (Veiligheidsregio, Omgevingsdienst en Metropoolregio) hebben al aangegeven dat zij zich daarop aan het voorbereiden zijn. Dat kan betekenen dat er al investeringen gevraagd worden van gemeenten in 2025 die nog niet de begrotingen van 2025 van de verbonden partijen zijn meegenomen. Gemeenten worden opgeroepen daar rekening mee te houden.

Artificiële Intelligentie (AI), Datagedreven werken en Dienstverleningsconcept

De ontwikkelingen op het gebied van datagedreven werken en AI gaan razendsnel. Uit het onderzoek naar onze dienstverlening blijkt dat wij daar in Waalre nog maar zeer beperkt mee bezig zijn. De vraag is hoelang we het vol kunnen houden om onze dienstverlening in de huidige vorm overeind te houden. Er is steeds meer vraag naar 24/7 dienstverlening en wij bieden nog maar beperkt aan. Ook is er bij veel gemeenten al dienstverlening buiten kantoor tijden via chatbots. Veel inwoners zijn dat al gewend bij andere dienstverleners, banken, digitale aankopen, verzekeringen, etc.. Dus de vraag om onze dienstverlening en onze producten meer digitaal aan te leveren wordt de komende jaren groter. We kunnen dit niet eeuwig voor ons blijven schuiven. We hebben geen geld voor de uitvoering van de visie op

Dienstverlening gereserveerd. Laaghangend fruit pakken we op binnen de bestaande middelen en formatie. Verdere ontwikkeling van het gewenste dienstverleningsconcept is iets voor de toekomst.

Opvang vluchtelingen/statushouders en Spreidingswet

Met moeite voldoen we ieder jaar aan onze taakstelling voor de opvang van statushouders. De instroom in onze landelijke opvangcentra blijft hoog en neemt toe. Het blijft onrustig in de wereld met oorlogen en conflicten en ook rampen blijven de instroom voeden.

Vanuit de spreidingswet heeft Waalre een flinke opgave gekregen voor de opvang van vluchtelingen naast de reguliere plaatsing van statushouders. De komende jaren moeten we als gemeente Waalre een groep asielzoekers opvangen. Dit vergt de nodige inzet van de organisatie maar brengt ook financieel risico's met zich mee doordat het de vraag is of toekomstige kosten voor asielopvang en huisvesting statushouders volledig wordt vergoed door het Rijk.

Bovendien is de organisatie nog onvoldoende toegerust voor deze vergrote opgave. Zo zal bijvoorbeeld de zoektocht naar en voorbereiding van geschikte huisvestinglocaties voor asielzoekers een claim leggen op capaciteit en middelen die nu nog niet voorzien is

Aantrekkelijke werkgever en arbeidsmarkt

We zien al enkele jaren dat het moeilijk is voor een kleine gemeente als Waalre om vacatures in te vullen met gekwalificeerde medewerkers en ze ook te behouden. De verwachting is dat dat in deze krappe arbeidsmarkt en de schaalessprong in de regio voorlopig zo blijft. We hebben als gemeente Waalre afgelopen periode hard gewerkt om onszelf goed op de kaart te zetten als organisatie en blijven dat ook continueren. We bieden in Waalre een aantal voorwaarden waardoor we een aantrekkelijke werkgever zijn en mensen hier graag werken. We vinden het noodzakelijk voor de dienstverlening naar onze inwoners om ons personeel blijvend op te leiden en extra te investeren in binding met onze organisatie. Waalre kent een onder gemiddeld uitstroompercentage. Om dit desondanks zoveel mogelijk te verminderen, is het van essentieel belang dat we scherp oog houden voor onze positie in de arbeidsmarkt en voortdurend blijven werken aan aantrekkelijk werkgeverschap.

Bij openstaande vacatures zien we steeds vaker dat er vooral gereageerd wordt door onervaren krachten (schoolverlaters en zij-instromers). Daarmee kunnen we vacatures invullen maar het vergt dan nog wel inspanning om deze medewerkers te ontwikkelen naar het kennis- en ervaringsniveau dat nodig is voor een zelfstandige invulling van de functies. Omdat we extra middelen vragen in 2024 en 2025 voor het op orde brengen van de nodige formatie o.a. bij Belastingen en Vergunningen, Toezicht & Handhaving hebben we niet zoals andere jaren een extra frictiebudget voor personeel opgenomen. Voor de jaren erop vragen we een structurele verhoging van het inhuurbudget, omdat we ook te maken hebben met stijgende tarieven. Bovendien zijn we niet vaak in de positie om vrijgekomen vacatures niet op te vullen (veel eenpitters) omdat daarmee de continuïteit direct onder druk komt te staan.

Zoals ook al vermeld in het Uitvoeringsprogramma in 2023 komen er steeds meer taken op ons af die vragen om investeringen in onze organisatie. Een aantal zijn er nu opgenomen in deze Kadernota. De ontwikkelingen laten zien dat er ook in kader van dienstverlening en bedrijfsvoering ontwikkelingen zijn die in de nabije toekomst om meer middelen en formatie vragen die we nu nog niet scherp hebben. We

komen daar bij u op terug op het moment dat we deze zaken duidelijk hebben.

Indexatie loon- en prijzen

Een bekende component bij een nieuw op te stellen begroting is de component indexering. Deze bestaat uit loon- en prijsindexering. Voor de begroting 2025 moeten we naar verwachting weer rekening houden met flinke loon- en prijsindexeringen. Als gevolg hiervan stijgen ook de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen. Bij veel gemeenten wordt in het algemeen het uitgangspunt genomen dat indexering gedekt dient te worden uit het accres bij de meicirculaire. Dit is echter geen automatisme. Het kan zo zijn dat het accres lager is dan de berekende indexering. Gezien de hoge indexeringen vinden wij het gepast om u, middels deze kadernota, te informeren over deze onzekerheid. In de raadsinformatiebrief over de meicirculaire zullen we hiervoor een zo goed mogelijke inschatting maken.

De Cao Gemeenten die loopt van januari 2024 tot en met 31 maart 2025 met salarisstijging van 6% heeft een grote impact op de loonkosten in onze begroting en die van de gemeenschappelijke regelingen.

Daarnaast is uit de onderhandelingen tussen de VNG en het demissionaire kabinet een korting van 675 miljoen op het gemeentefonds gekomen als resultaat. De gevolgen daarvan voor Waalre in 2025 volgen uit de meicirculaire.

4. Noodzakelijke opgaven

Het college is van mening dat de hieronder beschreven opgaven zonder meer in de begroting 2025-2028 vertaald moeten worden omdat we hierin als gemeente Waalre geen vrije politieke keuze (meer) kunnen maken. Dit kan zijn als gevolg van een wettelijke verplichting en/of aangegane verplichting met aanzienlijke sanctie en/of financieel risico, noodzaak vanuit aantoonbare (on)veiligheid of omdat het een gevolg is van een reeds genomen besluit door de raad en/of college.

Aantrekken financiering

Afgelopen jaren heeft de gemeente Waalre veel kredieten beschikbaar gesteld voor noodzakelijk onderhoud en om ambities waar te maken. Dit zie je terug in circa € 17 miljoen aan openstaande restantkredieten bij de jaarrekening 2023. Voor de financiering van kredieten zijn de afgelopen jaren al voor € 15.000.000 langlopende geldleningen aangetrokken. De komende jaren hebben we (gefaseerd) nog extra leningen nodig. Dit leidt tot extra jaarlijkse rentelasten.

Vanaf de begroting 2024 hebben we voor huidige en toekomstige investeringen naast de afschrijvingslasten ook de rentelasten berekend waardoor bij het nemen van een besluit tot investeren ook ruimte voor financiering zichtbaar wordt en beschikbaar komt.

Extra investeringen op Belastingen en Vergunningen, Toezicht & Handhaving (VTH), dienstverlening en Werk en Inkomen, *Belastingen*

Voor de uitvoering van taken op OZB belasting hebben we middelen nodig voor applicatiebeheer, gegevensbeheer, taxateur en afhandelen van bezwaren en beroep. Vanaf 2025 voorzien we in een structurele uitbreiding van de formatie omdat is gebleken dat die niet structureel op orde is voor de werkzaamheden die er jaarlijks zijn op dit gebied.

Vergunningen, Toezicht & Handhaving

Het is van belang voor de inwoners dat we de kwaliteit en doorlooptijd van onze diensten op het juiste niveau houden. De krappe arbeidsmarkt en daarmee het vervullen van vacatures, de verwachte piek in aanvragen in 2024 en 2025 met betrekking tot de woningbouwprojecten in Waalre en de recent ingevoerde omgevingswet kan er voor zorgen dat in 2025 nog een extra financiële aanvraag komt om de continuïteit en kwaliteit van onze diensten te blijven waarborgen.

Dienstverlening

De geldigheid van paspoorten en identiteitsbewijzen is tien jaar geleden van vijf naar tien jaar gegaan. Destijds was er een piek in de aanvragen. We verwachten diezelfde piek ook voor de komende jaren. Vandaar dat we daarop anticiperen en daarvoor extra middelen vragen voor formatie, aanschaf en uitgeefkosten van de identiteitsbewijzen. Daar tegenover staan verhoogde inkomsten vanuit de leges voor het verstrekken van de identiteitsbewijzen.

Samenwerking Werk en Inkomen

Er is een nieuwe berekening gemaakt voor de kosten voor de taken die de gemeente Veldhoven uitvoert op het gebied van Werk en Inkomen. De meerkosten zitten nog niet in onze begroting. In de kadernota is nu een voorlopig budget gereserveerd voor de nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO). Er zit een flinke kostenstijging aan te komen. Voornaamste reden van deze kostenstijging zijn de gestegen personeelskosten in de afgelopen jaren. De afgelopen jaren zijn deze kosten niet doorbelast waardoor er nu een correctie plaats vindt. Een eerste inschatting van de verhoging is opgenomen in de tabel in paragraaf 6.

Taskforce Sociaal Domein

De budgetten in het Sociaal Domein zijn de laatste jaren al diverse keren verhoogd. Dit omdat de werkelijke uitgaven afweken van de begrote kosten. Het blijft zeer lastig om daar realistische bedragen aan te hangen, mede vanwege de 'open einde regelingen' binnen de Jeugdwet en Wmo. Er zijn een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die de uitgaven in het sociaal domein onder druk blijven zetten. Denk aan het opvangen van diverse doelgroepen binnen de eigen gemeente, een steeds toenemende zorgvraag, de personeelstekorten en wachtlijsten en landelijke opgaven zoals de Hervormingsagenda Jeugd. Hierdoor ontstaat er risico en onvoorspelbaarheid.

Er is een Taskforce Sociaal Domein opgericht met als doel grip te krijgen op de uitgaven en deze structureel binnen de begrote budgetten te brengen. Dit is noodzakelijk om de taken in lijn te houden met de meerjarenbegroting. Hierbij ligt de nadruk van de Taskforce op de Jeugdwet en de Wmo. De Taskforce streeft naar structureel meer grip op de uitgaven waardoor we binnen de begrotingen kunnen blijven. De kosten gaan hierbij uit voor de baten. Een apart voorstel is inmiddels aan de raad voorgelegd. We beginnen hier in 2024 al mee, maar ook in 2025 is het zaak de vinger aan de pols te houden. De eerste maatregelen die we in dit kader nemen zullen hun uitwerking ook in 2025 hebben.

Tijdelijke huisvesting bij schoolgebouwen

Eerder heeft de raad ingestemd met een integraal onderwijs-huisvestingsplan. Dit omvatte onder andere de bouw van een nieuwe school als ook het investeren in bestaande schoolgebouwen. De raad heeft een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de bouw van de nieuwe school. Gezien de ontwikkeling van de leerlingenaantallen op onze basisscholen zien we dat er dringend behoefte is aan meer onderwijsruimte vooruitlopend op de definitieve huisvesting. We nemen daarom middelen op voor investering in de aanpassing van de leegstaande lokalen in de Drijfveer. Aan deze investering ontkomen we niet. We verbinden er wel de voorwaarde aan dat we niet voor de hoogste kwaliteit gaan maar steken in op invulling die voldoet aan de minimale eisen van het basisonderwijs en CAO voor leerkrachten. Een alternatief kan zijn de tijdelijke huisvesting te financieren uit het voorbereidingskrediet als de raad daarmee instemt.

Onderhoud sportvelden

In het raadsprogramma staat 'We houden beide grote buitensportaccommodaties in Waalre open door tot 2032 noodzakelijk onderhoud te garanderen. Welke kosten dit de komende jaren met zich mee gaat brengen is nu nog niet precies te voorspellen

Voor het hockeyveld in Aalst ontkomen we niet aan vervanging omdat het veld is afgekeurd. We leggen in de zomer van 2025 een nieuw veld aan en nemen vanaf 2026 de afschrijvingskosten op.

Omgevingsplan

Het krediet voor de Implementatie van de Omgevingswet is door de raad in 2019 ter beschikking gesteld en aangevuld in 2021. Het was bedoeld voor de voorbereidingen op de Omgevingswet, het ontwikkelen en vaststellen van de Omgevingsvisie voor Waalre en een Omgevingsplan voor Waalre, inclusief het bijstellen van beleid vooruitlopend op de ingang van de wet op 1 januari 2024. Door het uitstellen van de ingangsdatum van de wet kunnen we de oorspronkelijke planning voor het maken van een Omgevingsplan voor Waalre niet in stand houden. We werken de komende jaren door aan een gemeentebreed Omgevingsplan. Dat doen we in fasen. Inmiddels is de wet in werking getreden en is het een structurele taak. Structurele middelen zijn nodig om het gemeentebrede Omgevingsplan verder op te stellen en het vervolgens blijvend actueel te houden. Die ruimte nemen we nu op in de begroting.

Vermindering capaciteit BOA's

Er loopt op dit moment nog een contract met een extern bureau waarmee we in de weekenden en nachten beschikken over extra formatie (bovenop de reguliere formatie) voor toezicht en handhaving. We stellen voor dit contract niet te verlengen en de middelen af te ramen. Dat betekent dat er in 2024 geen mogelijkheid is om extra veiligheidsvraagstukken op te pakken. Indien er wordt gekozen om vanaf 2025 dit gehele budget niet meer toe te kennen, is er geen flexibiliteit en geen mogelijkheid om in avonden/weekenden of bij extra inzet bij veiligheidsacties capaciteit in te zetten en is er geen ruimte voor extra veiligheidsvraagstukken.

CAO onderhandelingen 2025

De afgesproken loonontwikkeling voor 2025 in de CAO-afspraken is verwerkt in de begroting voor 2025. De CAO loopt maar tot en met 31 maart 2025. We kunnen dus volgend jaar opnieuw verwachten dat de lonen verder stijgen. Voor de Rijksambtenaren is er inmiddels al een verhoging van 10% overeengekomen voor 2025 en verder. We ramen extra ruimte om dit (deels) op te vangen.

Ombuigingen met invloed op meerjarenbegroting

We voeren een aantal ombuigingen door in de begroting van 2024 met de 2^e Turap 2024, die ook gevolgen hebben voor 2025 en verder. We lichten deze hieronder in het kort toe. U vindt ze met de bedragen terug in paragraaf 6. De structurele voordelen voor 2025 en verder worden meegenomen in deze Kadernota en verwerkt in de nog op te stellen begroting 2025-2028.

- Programma 0

Verlagen budget voor Inwonersinitiatieven

Het College stelt voor het budget voor inwonersinitiatieven te verlagen met € 10.000 omdat er weinig beroep gedaan wordt op de middelen. Het budget was

€ 15.000, waardoor nog € 5.000 ruimte blijft voor inwonersinitiatieven binnen de begroting.

Af fromen budget Wet Open Overheid (WOO)

Het College stelt voor het budget voor de WOO af te romen. De invoering van deze wet wordt grotendeels door vaste medewerkers opgepakt waardoor het budget wat we hiervoor krijgen van het Rijk niet volledig nodig is.

Presentiegelden stembureauleden naar beneden bijstellen

Het College stelt voor de vergoeding voor stembureauleden naar beneden bij te stellen van €300 naar €230 per dag en de vergoeding voor (plaatsvervangend) voorzitters naar beneden bij te stellen van €335 naar €265 per dag.

Project elektronische handtekening stopzetten

Het College stelt voor het project invoering elektronische handtekening stop te zetten. Er is goed gekeken naar waar handtekeningen nodig zijn. In sommige gevallen zijn die niet meer nodig en voldoet een algemene ondertekening, in andere gevallen kunnen deze elektronisch gegenereerd worden in bestaande applicaties. Een nieuwe aparte applicatie voor de elektronische handtekening is daarmee overbodig. Hierdoor is er geen investering nodig wat € 14.000 per jaar bespaart.

Onderhouds- en servicekosten doorbelasten aan huurder Het Huis van Waalre

Het College stelt voor de onderhouds- en servicekosten aan de huurder van het Huis van Waalre, de Stichting Het Huis van Waalre, realistischer door te belasten. Tot op heden gebeurde dit door omstandigheden (opstart, corona) slechts beperkt. Nu is het moment gekomen dit in lijn te brengen met het huurcontract en de reëel gemaakte kosten. Dit levert een voordeel op van € 40.000.

Verlagen budget voor avondmaaltijden

Het College stelt voor het budget in 2025 en verder voor de avondmaaltijden van het personeel te verlagen met € 15.000.

Goed werkgeverschap vraagt investeren in personeel, met daarbij een gezonde financiële balans tussen noodzaak, investeringen en opbrengsten. We herijken onze middelen om invulling te geven aan goed werkgeverschap. In dat kader nemen wij maatregelen: het betreft het afschaffen van de maaltijden op de avondopenstelling.

Belangrijk blijft het investeren in vast personeel. Ervaring- en gebiedskennis zijn essentieel om doorstromers op te leiden. Voor een paar processen kan wellicht volstaan worden met tijdelijk vakinhoudelijke kennis uit de markt maar daarmee borg je geen kennis over gebied, cultuur, arealen en samenleving. Daarom verlagen we het budget, maar houden een budget over wat ons nog voldoende mogelijkheden geeft om daarmee het personeel af en toe een extra stimulans te geven.

Verlagen budget voor extern advies binnen automatisering

Het College stelt voor het budget in 2025 en verder voor externe adviezen binnen automatisering te verlagen met € 20.000.

- Programma 2

Versobering, doorschuiven of optimaal inzetten afschrijvingen kredieten wegenbeheersplan en projecten

We hebben maatregelen genomen (sober en doelmatig, vooruitschuiven in tijd, later afschrijvingen opvoeren) om de vele investeringen in het openbaar gebied op basis van de meerjarenplanning betaalbaar te houden binnen de draagkracht van de begroting 2025 en verder. De volgende projecten zetten we in op versobering en vertraging in de tijd en daardoor zijn er voordelen in de meerjarenbegroting op de afschrijvingskosten in de exploitatie:

- Dreefstraat: in plaats van reconstructie, herstel met behoud van bestaande profiel
- Reconstructie en inrichting van de wandelpaden in Burgemeester Ossenpark zetten we om naar herstellen met behoud van het bestaande profiel
- Gestelsestraat-zuid is het definitieve ontwerp in voorbereiding, de aanbesteding is nog niet gestart. Het gaat hier om onderhoud en herinrichting naar een eenrichtingsstraat. Vanwege wateroverlast voegen we ook een klimaatadaptieve inrichting toe. We passen een sobere en doelmatige inrichting toe en hergebruiken bestaande materialen.
- Traverse Noord (Bergstraat-Onze Lieve Vrouwendijk tot rotonde Heistraat) onderdeel van Duurzaam door Waalre. Aanleg voorzien in 2025, daarom starten we pas in 2026 met afschrijven.
- Heikantstraat is toe aan vervanging. Definitief ontwerp is in voorbereiding aanbesteding volgt in 2e helft van 2024. De aanleg start in 2025. Daardoor kan de afschrijving ook later (na 2024) starten.
- Voor vitaal Dorpshart Aalst is een voordeel behaald binnen de aanbesteding t.o.v. de begroting. Dit betekent een vermindering van de afschrijvingslasten.
- De afschrijvingen voor Vitaal Dorpshart Aalst en de Eindhovenseweg worden later gestart op basis van de afspraken in de financiële verordening van Waalre.

Kosten vegen en storten veegvuil deels ten laste brengen van riolering

Het is wettelijk toegestaan 50% van de kosten voor het vegen van verhardingen en het storten van het vrijkomende veegvuil ten laste te brengen van de riolering. Deze maatregel ontlast de exploitatie maar verhoogt op termijn de belastingdruk bij de inwoners met ongeveer € 10 per huishouden. De maatregel drukt de eerste tijd op de voorziening riolering. Bij de herziening van de belastingtarieven (waaronder het rioolfonds) bekijken we wanneer de voorziening zoveel is verminderd dat een verhoging van het riooltarief nodig is. Het doorberekenen van deze kosten in de riooltarieven is een algemeen toegepast principe bij gemeenten en het brengt de exploitatie meer in evenwicht.

Aanvullende kosten Eindhovenseweg

Prijsontwikkelingen en indexeringen op kosten en materialen zorgen ervoor dat de investeringen hier hoger uitvallen. In de afschrijvingen nemen we extra € 40.000 hiervoor op.

Onderhoudskosten calculatiesysteem

De structurele kosten zijn niet meegenomen na de aanschaf van dit programma. Deze omissie herstellen we nu. Kosten € 10.000 per jaar.

- Programma 5

Geen vervolg geven aan sportstimulering

In het kader van de ombuigingen stellen we voor de inspanningen die we extra leveren op het gebied van sport geen vervolg te geven. Concreet gaat het hierbij om Sjors sportief, de materialen hiervoor en de acties uit het sportakkoord 1.0. Met deze ombuiging zetten we niet meer in op extra inspanningen om doelgroepen te stimuleren op het gebied van vrijetijdsbesteding, sport en ontmoeting. En ook niet meer op preventie en welzijn en op het ontdekken van talenten bij kinderen, zelfbewustzijn, weerbaarheid en het stimuleren van participatie in de samenleving.

Geen vervolg geven aan bevorderen buitenschoolse cultuureducatie

Met de inspanningen die we op het gebied van Cultuur stimuleren we doelgroepen die wat meer afstand hebben tot deze vormen van vrijetijdsbesteding en ontmoeting. Wij willen hiermee participatie in de samenleving stimuleren, maar inzetten op ook het ontdekken van talenten en zodoende werken aan zelfbewustzijn en weerbaarheid. In deze bestuursperiode hebben we daar net de eerste stappen in gezet. Concreet gaat het hierbij om het stopzetten van het bevorderen van buitenschoolse cultuureducatie en het stopzetten van de blazersklas.

Akoestische panelen sporthal 't Hazzo niet aanbrengen

Binnen de voorziening groot onderhoud is gepland om akoestische panelen aan te brengen in sporthal 't Hazzo. Het aanbrengen van deze panelen hoeft niet te worden uitgevoerd. Er zijn geen klachten over het geluid binnen de sporthal.

Plaaagdieren preventief bestrijden

In het kader van de bezuinigingen wordt voorgesteld alleen nog preventieve bestrijding van plaagdieren in bomen en groen uit te voeren. Als het gaat om rattenbestrijding bestaat er een wettelijke plicht. De Eikenprocessierups wordt alleen curatief bestreden. Dit betekent dat het budget voor bestrijding van de Eikenprocessierups kan worden gehalveerd.

- Programma 6

Antidiscriminatievoorziening

Als gemeente zijn we in het kader van de wet gemeentelijke Antidiscriminatievoorziening (WGA) wettelijk verplicht om een onafhankelijke Antidiscriminatievoorziening in te richten. Om als gemeente aan deze wettelijke taak te voldoen zijn we genoodzaakt om deze taken uit te besteden. De kosten hiervoor zullen in 2025 nog verder stijgen. De kostenstijging is een gevolg van een kwaliteitsslag die de externe organisatie die deze taken voor de gemeente Waalre uitvoert, maakt.

Verlagen budgetten binnen Sociaal domein

Voor 2024 en verder hebben we breder in het sociaal domein nogmaals gekeken waar nog lucht zit in de begrote bedragen. De laatste jaren hebben we echter al veel ruimte in de begroting eruit gehaald en veel is er niet meer te halen. De

huidige situatie vraagt om structurele keuzes. Dat betekent dat we gekeken hebben naar maatregelen die geen rechtstreeks effect hebben op onze uitgaven aan zorg en ondersteuning. Het is van belang het 'voorliggend veld' (dagbesteding in de gemeenschapshuizen, jongerenwerk, welzijns- en vrijwilligerswerk, etc.) sterk te houden omdat met dit preventieve beleid inwoners ondersteund worden op een 'lichte' manier. Daarmee voorkomen we dat uitgaven aan zorg en ondersteuning (voorzieningen die worden ingezet door het CMD en Plus-Team op basis van de WMO, Jeugdwet en Participatiewet) nog verder stijgen.

Verlagen budget meedoenbijdrage	€ 18.000
Verlagen budget Novadic Kentron	€ 1.500
Verlagen budget BBV/Levensvatbaarheidsonderzoeken	€ 4.500
Welzijnswerk budget verlagen en invullen met vaste formatie	€ 10.000

5. Afgefallen ambities en wensen

Dit hoofdstuk geeft nog meer inzicht in de pijn die er gevoeld is bij het proces van de ombuigingen en harde maatregelen die we hebben moeten nemen. Met name in het sociaal domein en in de openbare ruimte temporiseren we, schuiven we zaken verder in de tijd vooruit of zetten we projecten en pilots stil. Het betreft met name de herstructurering van wegen die al in hoofdstuk 4 aan de orde zijn geweest. In het sociaal domein stoppen we met de pilot jongerencentrum en geven we geen verdere uitvoering aan sportstimulering en de aanbevelingen van de cultuuraanjager.

Een deel van deze maatregelen zijn in 2024 als ombuiging opgevoerd in de 2^e Turap 2024 en zijn nu als structurele maatregel in deze Kadernota 2025 opgenomen. Dit zijn zaken die we graag in 2025 weer op hadden willen voeren in de begroting 2025. Maar in het licht van een structureel gezonde financiële situatie de keuze hebben gemaakt die niet op te voeren in 2025. Het zijn zaken die we HADDEN willen vragen maar die OOK in 2025 niet opgepakt kunnen worden omdat er geen financiële ruimte voor is in de begroting van 2025. We hadden hier heel graag geld voor willen vinden omdat deze projecten succesvol waren, het een ambitie van de raad is of nodig voor een goed toegeruste organisatie. Helaas is er ook in 2025 geen financiële ruimte voor.

Daarnaast waren er nog aanvullende wensen opgenomen waarvoor we heel graag middelen beschikbaar voor wilden stellen, maar waar de begroting helaas geen ruimte voor biedt.

We geven u dit inzicht om u op basis van het complete beeld van mogelijkheden, de keuze te geven een besluit te nemen over de voorstellen in deze Kadernota.

Preventie Sociaal Domein/Geldzorgenbeleid

De huidige situatie vraagt om structurele keuzes. Dat betekent dat is gekeken naar maatregelen die geen rechtstreeks effect hebben op de uitgaven aan zorg en ondersteuning. Het is van belang het 'voorliggend veld' (dagbesteding in de gemeenschapshuizen, jongerenwerk, welzijns- en vrijwilligerswerk, etc.) sterk te houden omdat met dit preventieve beleid inwoners worden ondersteund op een 'lichte' manier. Daarmee voorkomen we dat uitgaven aan zorg en ondersteuning (voorzieningen die worden ingezet door het CMD en Plus-Team op basis van de WMO, Jeugdwet en Participatiewet) nog verder stijgen. We zetten preventieve maatregelen in om een later beroep op de voorzieningen uit de Jeugdwet en Wmo te voorkomen (voorbeelden van jeugdhulp zijn individuele of groepsbegeleiding, jeugd-GGZ, verblijf in een jeugdzorginstelling, voorbeelden van Wmo voorzieningen zijn begeleiding, dagbesteding, huishoudelijke hulp, woningaanpassingen en vervoer). Bezuinigen op preventie gaat in tegen onze uitgangspunten uit de visie Persoonlijk & Dichtbij en onze jarenlange inzet in preventieve maatregelen. Dit is erg vervelend voor alle betrokkenen (bestuurders, ambtenaren, maatschappelijke partners) en vooral voor alle professionals en vrijwilligers die zich daarvoor inzetten. Maar met de "kaasschaaf methode" komen we er niet, we moeten taken laten vervallen, soms helaas ook preventieve taken waarvan de impact kleiner is dan van andere taken die we wel behouden.

We merken dat er weinig gebruik wordt gemaakt van het maatwerkbudget dat we hebben ingevoerd voor gezinnen boven het bestaansminimum (geldzorgenbeleid). We stellen dan ook voor dit budget niet meer volledig op te nemen in de begroting. We geven ook geen vervolg aan de pilot van het jongerencentrum. Voor de pilot

jongerencentrum is nog geen structureel budget in de begroting opgenomen. Dit is daarom een nieuwe taak waarvoor we in de huidige financiële situatie (op basis van de voor deze kadernota gestelde uitgangspunten) geen dekkingsmogelijkheden hebben.

Visies op het gebied van sportaccommodaties en sociaal culturele voorzieningen.

De incidentele middelen voor het opstellen van deze visies zijn in 2024 afgeraamd en wij hebben deze werkzaamheden stopgezet. Ook in 2025 zijn wij geen ruimte voor het opstellen van deze visies. Daardoor kunnen we ook niet starten met het groeipad naar één gezamenlijke buitensportaccommodatie voor de buitensportverenigingen in Aalst en Waalre.

Hutdijk/Sofiastraat

Eind 2021 heeft de gemeenteraad bij de behandeling van het Ontwikkelperspectief Buitengebied Aalst het College gevraagd nader onderzoek te doen naar de toekomstige afwikkeling van gemotoriseerd verkeer van en naar de Hut van Mie Pils en omgeving en een nader voorstel aan de raad voor te leggen, voorzien van een financieel kader met dekkingsmogelijkheden. Dit onderzoek, is begin 2024 aan uw raad voorgelegd. De raad heeft gekozen voor verbetering van de Hutdijk onder andere in de vorm van het toepassen van een halfverharding. Investeren in de Hutdijk de komende jaren gaat ten koste van investeren in andere projecten waarbij we al afspraken hebben gemaakt met omwonenden. Wij hebben ervoor gekozen om voor 2025 de aanpak van de Hutdijk niet op te nemen. Het beheer en onderhoud van de Hutdijk zetten we op hetzelfde niveau voort, dat wil zeggen periodiek schaven en opnieuw profileren van het zandpad.

Omgeving Pracht

Er ligt een raadsbesluit om de voorziene investeringen voor het zuidelijke deel te dekken uit de opbrengsten van de grondverkoop. Het geld uitgeven aan de herinrichting van het openbaar gebied levert geen opbrengsten op voor de algemene reserve. Door dit besluit is het niet mogelijk meer om het geld van de verkoop van de gemeentegrond te gebruiken voor andere doeleinden. Voor het noordelijke deel zijn nog geen investeringen bekend. Hier brengen we in de loop van het jaar in kaart wat gedaan kan worden en wat de kosten hiervan zijn. Het is daarna aan uw raad om te besluiten op welke manier u hier invulling aan wenst te geven en welke middelen u daarvoor wilt aanwenden.

Congestie van het stroomnetwerk in relatie tot de energietransitie en schaalsprong

TenneT/Enexis zijn voornemens om een nieuwe hoogspanningskabel aan te leggen tussen Eindhoven Zuid naar Valkenswaard en naar Hapert, waarschijnlijk deels over het grondgebied van de gemeente Waalre. Dit is slechts van de deelopgaven die er lopen. Waalre ligt op een knooppunt van elektriciteitskabels met verbindingen naar oost, west en zuid. Met de netbeheerders, provincie en betrokken gemeenten vindt hierover afstemming plaats. In algemene zin hebben we profijt van de ontwikkelingen omdat verzwaring van de netwerken noodzakelijk is. Tegelijkertijd levert het ook extra werk op dat waarschijnlijk onvermijdbaar is. Dat betekent dat we daarvoor formatie en middelen moeten vrijmaken in de begroting.

Instrumentarium grondbeleid

In 2024/2025 moet er - mede als gevolg van de nieuwe Omgevingswet - een Nota kostenverhaal worden gemaakt. Ook is het wenselijk om de Nota Grondbeleid en

het gemeentelijk Pachtbeleid te actualiseren. Voor deze drie opgaves is binnen de organisatie onvoldoende specialistische kennis en capaciteit aanwezig. Een groot deel van het werk moet daarom worden uitbesteed. De Nota kostenverhaal kunt u dit jaar vaststellen. Het voorstel is om nu voorlopig af te zien van een nieuwe Nota Grondbeleid en actualisering Pachtbeleid. Dit is beleidsmatig onwenselijk, maar het is geen wettelijke verplichting. Bovendien vergt het extra middelen buiten wat we al voor 2024 hadden begroot. Deze ruimte voor extra middelen is er niet in 2025.

Capaciteitsuitbreiding ruimtelijk domein

Binnen de huidige formatie kunnen we regionaal maar zeer beperkt een bijdrage leveren aan strategische en/of regionale projecten in met name het ruimtelijk domein. Op dit moment is er enkel voldoende capaciteit om op de hoogte te blijven. Wanneer we meer regionale bijdragen willen leveren is uitbreiding met 1 FTE gewenst. De structurele kosten die hiermee samenhangen bedragen jaarlijks € 100.000.

De invulling is nodig in Waalre om aan de verzoeken vanuit Provincie en Waterschap gevolg te geven. We leggen dit voor als wens nadat dit verzoek voor 2024 is afgewezen. Deze formatieruimte is niet enkel bedoeld voor opgaven in het buitengebied, maar heeft een bredere scope voor de toename van strategisch-regionale vraagstukken en opgaven waar deelname/inzet vanuit Waalre noodzakelijk is. Denk hierbij aan de regionale schaa sprong en de daaruit voortkomende opgaven op het gebied van duurzame verstedelijking en mobiliteit, de gewenste brede welvaart, het stikstof-vraagstuk, de congestie van het stroomnetwerk, enzovoorts....

6. Resumé

In onderstaande tabel treft u, los van de genoemde ontwikkelingen in hoofdstuk 3 welke (nog) niet financieel kunnen worden vertaald, een resumé aan van de genoemde onderwerpen in de hoofdstukken 4 (noodzakelijke opgaven) en 5 (wensen).

Noodzakelijke opgaven					
	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1	Capaciteit WOZ/Belastingen	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000
2	Capaciteit VTH	PM			
3	Capaciteit piek reisdocumenten	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
4	DVO Veldhoven Werk & Inkomen	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000
5	Taskforce Sociaal domein	PM			
6	Noodlokalen bij schoolgebouwen	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000
7	Hockeyveld Aalst	€ -	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
8	Vermindering capaciteit BOA's	€ -62.000	€ -62.000	€ -62.000	€ -62.000
9	Structureel budget Omgevingswet	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
10	CAO-stijging 2025	PM	PM	PM	PM
11	Verlagen budget inwonersinitiatieven	€ -10.000	€ -10.000	€ -10.000	€ -10.000
12	Verlagen budget Wet Open Overheid	€ -45.092	€ -45.608	€ -45.608	€ -45.608
13	Presentiegelden stembureauleden bijstellen	€ -8.000	€ -8.000	€ -8.000	€ -8.000
14	Elektronische handtekening stopzetten	€ -14.000	€ -14.000	€ -14.000	€ -14.000
15	Kosten doorbelasten HhvW	€ -40.000	€ -40.000	€ -40.000	€ -40.000
16	Stopzetten avondmaaltijden personeel	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000
17	Extern advies automatisering verlagen budget	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
18	Kredieten Wegenbeheersplan en projecten	€ -58.101	€ -84.773	€ -27.266	€ -43.933
19	Vegen en veegvuil tiv riolering brengen	€ -85.000	€ -85.000	€ -85.000	€ -85.000
20	Aanvullende kosten Eindhovenseweg	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
21	Onderhoudskosten calculatiesysteem	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
22	Geen vervolg sportstimulering	€ -14.000	€ -14.000	€ -14.000	€ -14.000
23	Geen vervolg buitenschoolse cultuureducatie en blazersklas	€ -51.500	€ -51.500	€ -51.500	€ -51.500
24	Akoestische panelen 't Hazzo niet aanbrengen	€ -6.200	€ -6.200	€ -6.200	€ -6.200
25	Plaagdieren preventief bestrijden	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
26	Anti discriminatievoorziening	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
27	Verlagen budgetten sociaal domein	€ -29.000	€ -34.000	€ -34.000	€ -34.000
	Totaal noodzakelijke opgaven	€ -44.893	€ -37.081	€ 20.426	€ 3.759
Wensen					
	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
28	Geldzorgenbeleid	€ -42.000	€ -42.000	€ -42.000	€ -42.000
29	Geen vervolg pilot jongerencentrum	€ -27.100	€ -27.100	€ -27.100	€ -27.100
30	Capaciteit buitengebied	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
	Totaal wensen	€ 30.900	€ 30.900	€ 30.900	€ 30.900

Positieve bedragen zijn nadelen voor de begroting.
Negatieve bedragen zijn voordelen (bezuinigingen) voor de begroting.

Bijlage 1 Niet opgenomen wensen

In onderstaande tabel treft u de wensen aan die na weging door het College van B&W niet zijn opgenomen in de Kadernota 2025.

Wensen die na weging College niet opgenomen zijn in de Kadernota 2025						
Nummer	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Toelichting
1	Doorontwikkeling website / intranet	€ -	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	De huidige website en het intranet bestaan sinds 2015 en vragen om doorontwikkeling op het gebied van beveiliging, digitale toegankelijkheid en nieuwe technische functies. Investering €100.000
2	Datagedreven werken	€ 25.000	€ 40.000	€ 25.000	€ 25.000	Met datagedreven werken creëren we inzicht in onze werkzaamheden, waardoor er beter gestuurd kan worden en we onze werkzaamheden gericht en efficiënter kunnen uitvoeren.
3	Digitaliseren burgerlijke stand	€ 45.000				Papieren akten van de burgerlijke stand uit de jaren 80 en 90 hebben te lijden onder 'inktvraat'. Omdat ze over enkele jaren onleesbaar worden is het nodig dat deze akten gedigitaliseerd worden. Afsproken is dat deze budgetvraag in de Kadernota 2026 opnieuw zal worden aangevraagd.
4	Voorkomen identiteitsfraude	€ 23.500	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Aanschaf van documentenreaders en camera's. Met deze apparatuur wordt de echtheid van reisdocumenten beoordeeld en de identiteit van de persoon vastgesteld, worden echtheidskenmerken van brondocumenten beoordeeld, inclusief benodigde software en licenties.
5	Professionaliseren functioneel beheer	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	Functioneel beheer professionaliseren voor procesoptimalisatie en daarmee het verbeteren van onze dienstverlening en verminderen van risico's op informatieveiligheid.
6	Opstellen Soorten Management Plan	€ 240.000	€ -	€ -122.143	€ -	Opstellen van een 'Soorten managementplan (SMP)' om isolatie van woningen te kunnen laten voldoen aan de Wet natuurbescherming. Subsidie vanuit het Rijk is beschikbaar, maar verwacht wordt dat gemeenten ca. 50% bijdragen via cofinanciering.
7	Tool digitale checklisten VTH	€ 13.000	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500	Het digitaliseren van checklisten die gebruikt worden door toezichthouders binnen VTH betekent een professionaliseringsslag. Rapportages worden naar een hoger niveau getild en continu voorzien van de laatste wetgeving. Direct op locatie kan de rapportage opgesteld worden, waardoor tijdswinst gerealiseerd wordt. Deze informatie wordt gemakkelijker opgeslagen, verwerkt en gedeeld.

Wensen die na weging College niet opgenomen zijn in de Kadernota 2025						
Nummer	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Toelichting
8	Bijdrage aan van Gogh nationaal park	€ 8.572	€ 8.572	€ 8.572	€ 8.572	Sinds 2019 neemt Waalre als onderdeel van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) deel aan het Van Gogh Nationaal Park. Op 31 oktober 2023 heeft het college van B&W besloten om de samenwerkingsovereenkomst 2024-2028 aan te gaan, in afwachting van de definitieve toekenning van de status Nationaal Park in 2024. Voor 2024 is de bijdrage opgenomen in de begroting. Voor de periode daarna 2025-2028 is de jaarlijkse bijdrage van € 8.572 nog niet begroot. Per 1 januari 2025 kunnen partners hun deelname beëindigen.
9	Voortzetting jongerencentrum	€ 39.000	€ 39.000	€ 39.000	€ 39.000	In oktober 2023 is de pilot jongerencentrum van start gegaan in de ontmoetingsruimte van sporthal de Pracht. Deze pilot loopt tot oktober 2024 en is in maart/april 2024 geëvalueerd. De wens is er om de pilot na een jaar om te zetten in een vast jongerencentrum.
10	Verbetering Hutdijk	€ -	€ 37.000	€ 37.000	€ 37.000	Op 23 januari 2024 heeft de gemeenteraad besloten om de Hutdijk te willen verbeteren. Dit om de ontsluiting van de Hut van Mie Pils toekomstbestendig te maken. In het besluit is vervat om de afweging om krediet beschikbaar te stellen bij de Kadernota 2025 te maken. Investing van € 75.000 in 2025 (voorbereiding) en € 275.000 in 2026 (uitvoering).
11	Buurtsportcoach	€ -	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	Mensen in een kwetsbare positie vinden vaak minder aansluiting bij de maatschappij. Participatie blijft achter op diverse vlakken, zoals bij sport- en beweegactiviteiten. Terwijl meedoen met sporten en bewegen bijdraagt aan een gezonde leefstijl, zelfvertrouwen, vermindering van eenzaamheidsgevoelens, motorische ontwikkeling, valpreventie etc. Voor deze mensen is een goede match nodig tussen vraag en aanbod, zodat ze terecht komen bij een activiteit die goed bij ze past.
12	Cultuur met kwaliteit 4 (cultuurloper)	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	Geld voor cultuureducatie op basisscholen, passend bij elke school. Dit is gestart in 2022 met CMK3. Deze periode loopt in 2024 af. Om dit door te kunnen zetten is er voor de jaren 2025-2028 jaarlijks geld nodig.
13	GLOW in Waalre	PM	PM	PM	PM	In 2023 ging GLOW Eindhoven voor het eerst in de geschiedenis de regio in. Ook in de gemeenten Best, Geldrop-Mierlo, Oirschot en Waalre waren lichtkunstwerken te bewonderen. Deze editie is inmiddels met alle partijen geëvalueerd. Tevens is vooruitgeblikt naar de komende jaren. De evaluatie en een voorstel ten aanzien van het proces, om te komen tot besluitvorming betreffende de visie 'GLOW in de regio: lichtkunst voor iedereen' en een verlenging van de samenwerking met GLOW Eindhoven, ligt in het voorjaar van 2024 voor ter bespreking in het PoHo SGE V&E. Kosten zijn sterk afhankelijk van de keuzes die een gemeente maakt.

Wensen die na weging College niet opgenomen zijn in de Kadernota 2025						
Nummer	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Toelichting
14	Ondersteuning verenigingen	€ 10.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	(Sport)verenigingen en stichtingen (sport, kunst en cultuur, sociaal domein) lopen vaak tegen vraagstukken aan die ze niet makkelijk zelf op kunnen lossen. Omdat specifieke kennis (en tijd (handjes) ontbreekt. En er vaak onvoldoende budget is om dit in te kopen. We onderzoeken (in eerste instantie bij de sportverenigingen) of er behoefte is aan ondersteuning en zo ja, ten aanzien van welke specifieke taken. Veelal zit dat op bestuur en organisatie, administratie en communicatie.
15	Urban sportvoorziening	€ -	€ 40.000	€ 10.000	€ 10.000	Met het project Urban Sports & Culture in de regio willen we als regio meer inwoners in zowel de stedelijke gebieden als de meer landelijke gebieden laten bewegen en elkaar laten ontmoeten. Urban Sports & Culture kan de dalende lijn van het in georganiseerd verband sporten en bewegen laten ombuigen. In dit project zetten we met 9 gemeenten Urban sport & Culture neer met verschillende expertises en verbinding onderling.
16	Uitbreiding en vervanging recreatieve fietspaden	PM	PM	PM	PM	Eerstvolgende fase van een integraal project recreatieve fietspaden. Het betreft hier diverse tracés in de omgeving van Waalre dorp. Enkelen zijn een uitbreiding op het al bestaande netwerk. Anderen zijn een verbetering van het bestaande netwerk vanwege achterstallig onderhoud en het niet meer voldoen aan de vereisten van deze tijd.
17	Realiseren nieuwe speeltuinen	PM	PM	PM	PM	Wens bestaat om nieuwe speeltuinen te realiseren in woonwijken van de gemeente. Daarvoor is momenteel geen budget beschikbaar, enkel voor (beperkt) onderhoud van bestaande speeltuinen. Afhankelijk van ambitie hoeveel middelen dat vraagt.
18	Vervolg groeipad naar een buitensportaccommodatie	PM	PM	PM	PM	De afgelopen jaren is onderzoek gedaan naar de toekomst van de buitensportaccommodaties. Voor een eventueel vervolg op de uitkomsten van dit onderzoek is (nog) geen rekening gehouden in de begroting van gemeente Waalre.
19	Uitvoeringskosten visie sociaal culturele voorzieningen (gemeenschapshuizen)	PM	PM	PM	PM	Het opstellen van de visie voor sociaal culturele voorzieningen wordt niet in 2024 en 2025 opgepakt. Met eventuele uitvoeringskosten als gevolg van de nog op te stellen visie is binnen de begroting van Waalre geen rekening gehouden.
20	Uitvoeringskosten visie dienstverlening	PM	PM	PM	PM	Het afgelopen jaar is een visie op dienstverlening opgesteld. Om de visie uit te kunnen voeren is budget nodig. Daarmee is (nog) geen rekening gehouden in de begroting van gemeente Waalre.
21	Uitvoeringskosten omgeving Pracht noordelijk deel	PM	PM	PM	PM	Voor het noordelijk deel zijn nog geen plannen gemaakt en ook geen budgetten beschikbaar in de begroting van Waalre.
22	Congestie stroomnetwerk	PM	PM	PM	PM	Om deze werkzaamheden voor elkaar te krijgen zijn ureninzet en middelen nodig. Met beide is nog geen rekening gehouden in de begroting van Waalre.
	Totaal wensen	€ 504.122	€ 334.124	€ 166.983	€ 289.128	

Bijlage 2 Niet opgenomen ombuigingen

In onderstaande tabel treft u mogelijke ombuigingen aan die na weging door het College van B&W niet zijn opgenomen in de Kadernota 2025.

Ombuigingen die na weging College niet opgenomen zijn in de Kadernota 2025						
Nummer	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Toelichting
1	Pubercontactmoment GGD	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500	€ 17.500	Na onderzoek blijkt het een wettelijke taak.
2	Maatwerk GGD	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	Ttrajecten Stevig Ouderschap en Video Home Training. Betreft preventieve inzet, waarbij inzet van zwaardere jeugdhulptrajecten voorkomen kan worden.
3	Vrij toegankelijk aanbod	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Voorliggend veld voor jeugdhulp, vrij toegankelijk. Gaat bijvoorbeeld om sociale vaardigheidstraining en weerbaarheidstraining, maar ook begeleide omgang bij scheidingen.
4	Bibliotheek	PM	PM	PM	PM	Het Informatiepunt Digitale Overheid wordt een-op-een via het rijk gesubsidieerd via een SPUK-uitkering.
6	MRE platform A2 gemeenten	PM	PM	PM	PM	Niet deelnemen aan werkgroep Zuid
7	Representatiekosten bestuur	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Het budget is op dit moment al niet toereikend.
8	Plafond op bijdrage verbonden partijen	PM	PM	PM	PM	Strakke sturing op bijdrage is wel mogelijk.
9	Openbaar groen	PM	PM	PM	PM	Bezuiniging op openbaar groen is de komende jaren niet mogelijk door nieuw contract vanaf 2024.
10	Regionale samenwerking Uniek sporten	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	Inzet voor mensen met een beperking die willen sporten/bewegen.
11	Activiteitskosten jongeren	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	De activiteitskosten is het budget dat de jongerenwerkers inzetten voor huur van bijvoorbeeld de sporthal en het organiseren van activiteiten.
12	Open monumentendag	€ 1.250	€ 1.250	€ 1.250	€ 1.250	Niet meer deelnemen aan de open dag.
13	Personeelskorting Grand Café verlagen naar 25%	PM	PM	PM	PM	Gevolgen voor omzet stichting Het huis van Waalre
14	Jeugdwerk Lumens groep	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	Stoppen met jeugdwerk is mogelijk, maar dan bezuinigen we op preventie.
Totaal		€ 147.750	€ 147.750	€ 147.750	€ 147.750	